

Lietuvos žaliųjų partijos 2020 m. LR Seimo rinkimų programa

TURINYS

I.	ŽMOGUI DIRBANTI VALSTYBĖ.....	4
I.1.	Stiprinant savivaldą.....	4
I.2.	Užtikrinant kokybiškesnę įstatymų leidybą.....	5
I.3.	Optimizuojant vykdomąją valdžią.....	5
II.	SOCIALIAI SAUGŪS ŽMONĖS.....	6
II.1.	Mažinant socialinę atskirtį ir skurdo lygį.....	6
II.2.	Stiprinant darbuotojų interesų atstovavimą.....	6
II.3.	Padedant jaunoms šeimoms.....	7
II.4.	Užtikrinant sąlygas aktyviam ir oriam senjorų gyvenimui.....	7
III.	SVEIKAS ŽMOGUS.....	8
III.1.	Ugdant sveikatinimo(si) kultūrą.....	8
III.2.	Užtikrinant kokybiškas ir prieinamas paslaugas visiems.....	8
III.3.	Tobulinant sistemos veikimą.....	9
IV.	KOKYBIŠKAS ŠVIETIMAS IR UGDYMAS.....	10
IV.1.	Gerinant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą.....	10
IV.2.	Keliant bendrojo ugdymo kokybės kartele.....	10
IV.3.	Stiprinant mokytojų rengimą ir tobulinimąsi.....	10
IV.4.	Keliant profesinio mokymo prestižą.....	10
IV.5.	Atveriant aukštąjį mokslą.....	11
IV.6.	Gilinant mokslinius tyrimus.....	11
IV.7.	Stiprinant sporto politiką.....	11
V.	PUOSELĖJAMA IR KONKURENCINGA KULTŪRA.....	12
V.1.	Keičiant požiūrį į kultūros politiką.....	12
V.2.	Išnaudojant kultūros ir kūrybinių industrijų potencialą.....	12
V.3.	Pritaikant erdves.....	13
VI.	TEISINGUMĄ UŽTIKRINANTI TEISĖTVARKA.....	13
VI.1.	Stiprinant pasitikėjimą teisėsauga ir teismais.....	13
VI.2.	Užtikrinant žmogaus teises.....	14
VII.	KLESTINTI GYVOJI GAMTA IR STIPRI APLINKOS APSAUGA.....	15
VII.1.	Saugant biologinę įvairovę.....	15
VII.2.	Atliekas laikant ne šiukšlėmis, o ištekliais.....	15
VII.3.	Užtikrinant vandens išteklių kokybę.....	16
VII.4.	Gausinant žaliuosius plotus.....	16
VII.5.	Stiprinant aplinkos būklės monitoringą.....	17
VII.6.	Rūpinantis gyvūnų gerove.....	17
VIII.	EKOLOGIŠKESNIS ŽEMĖS ŪKIS.....	18
VIII.1.	Skatinant smulkius ir vidutinius ūkius.....	18
VIII.2.	Stabdant taršą ir diegiant inovacijas.....	18
VIII.3.	Remiant pradedančiuosius ūkininkus.....	19
IX.	100 PROC. ŽALIA IR ŠVARI ENERGETIKA.....	19
IX.1.	Išliekant ambicingais.....	19
IX.2.	Decentralizuojant energijos gamybą ir didinant energinį efektyvumą.....	20
IX.3.	Kuriant finansines paskatas.....	20
X.	SAUGI IR MAŽIAU TARŠI SUSISIEKIMO SISTEMA.....	21
X.1.	Elektrinį transportą darant prieinamesnį.....	21
X.2.	Laikantis darnaus judumo principų.....	21

X.3.	Žalinant logistiką.....	21
XI.	KLIMATUI NEUTRALI IR GEROVĘ KURIANTI EKONOMIKA	22
XI.1.	Žalinant pramonę, prekybą ir viešąjį sektorių	22
XI.2.	Padedant jaunam verslui, skatinant smulkias ir vidutines įmones.....	22
XI.3.	Telkiant investicijas ir inovacijas	22
XII.	SAŽININGA MOKESČIŲ POLITIKA.....	23
XII.1.	Taikant mokesčių progresyvumą.....	23
XII.2.	Koreguojant mokesčių bazę ir didinant skaidrumą	23
XIII.	NUOSEKLI UŽSIENIO POLITIKA	24
XIII.1.	Tešiant euointegracinę politiką, vykdant tarptautinius įsipareigojimus.....	24
XIII.2.	Stiprinant partnerystes	24

IŽANGA

Šiomet paminėjome Lietuvos valstybės atkūrimo 30-metį. Per tris dešimtmečius, kuriant valstybės institucijas bei ugdant liberalią ir demokratinę visuomenę, buvo padaryta labai daug.

Tačiau visuomenės ir valstybės raida – kūrybiškas ir prieštaringas procesas, apimantis ir laimėjimus, ir problemas, kurių nepavyksta išspręsti. Tarp pastarųjų paminėsime tik kelias – socialinė atskirtis Lietuvoje viena didžiausių Europos Sąjungoje ir nepavyksta jos sumažinti; labai sparčiai mažėja gyventojų skaičius; vaikai neturi lygių galimybių gauti gerą išsilavinimą, nes mokyklų lygis gerokai skiriasi; nesugebama sukurti veiksmingos atliekų rūšiavimo sistemos, leidžiančios kuo daugiau išteklių perdirbti ir vėl panaudoti.

Lietuvos žaliųjų partija, kilusi iš Sąjūdžio laikų visuomeninių organizacijų, buvo įkurta 2011 m. Ji vienija sąmoningus, pilietiškai aktyvius ir šiuolaikiškai mąstančius visuomenės narius. Partija atstovauja žaliajai politikai, kurios pagrindas yra tvarumas ir ekologinė išmintis, t.y. supratimas, kad žmogus kaip gamtos dalis gali gyventi tik puoselėdamas natūralią aplinką ir savo veiklai nustatydamas atitinkamas ribas.

Lietuvos žaliųjų partija dalyvauja 2020 m. Seimo rinkimuose turėdama konkrečius siūlymus visose visuomenės ir valstybės gyvenimo srityse. Mūsų komanda įsitikinusi, kad galima kurti geresnę Lietuvą – šalį, kurioje bus mažiau skurdo, neteisingumo, užterštos gamtos, o bus daugiau optimizmo, tikėjimo ateitimi, pasitikėjimo valstybe ir vieni kitais.

Lietuvos žaliųjų partijos bendrieji siekiai:

1. Valstybės institucijos turi tarnauti žmonėms. Skatinti vis platesnį piliečių dalyvavimą, priimant viešuosius sprendimus.
2. Mažinti socialinę atskirtį, siekti tokių minimalių pajamų, kurios leistų padoriai pragyventi.
3. Siekti visiems vienodai prieinamų sveikatos priežiūros paslaugų.
4. Suteikti lygias galimybes jaunimui siekti gero išsilavinimo ir gerų darbo vietų.
5. Kultūros politika turi būti tokia, kad į kultūrinį gyvenimą įsitrauktų kuo daugiau visuomenės narių – ir ne tik kaip vartotojai, bet ir kaip kūrėjai.
6. Stiprinti mūsų piliečių pasitikėjimą teisėsauga ir teismais.
7. Siekti lygių moterų ir vyrų teisių, kovoti su prievarta prieš moteris.
8. Saugoti biologinę įvairovę ir natūralų kraštovaizdį, mažinti atliekų kiekį ir didinti neišvengiamų atliekų perdirbimą.
9. Skatinti žemės ūkį ir maisto pramonę auginti ir gaminti sveiką, natūralų, kokybišką maistą, neužterštą antibiotikais, hormonais, kenksmingomis medžiagomis, genetiškai modifikuotais organizmais.
10. Klimato kaitos prevencija – mažinti CO₂ emisijas, pereinant nuo iškastinio kuro prie atsinaujinančios energijos.
11. Remti netaršų ir saugų transportą, skatinti keleivių ir krovinių gabenimą geležinkeliais.
12. Remti sąžiningą ir gamtai draugišką verslą, kuriantį žaliąsias darbo vietas.
13. Sumažinti mokesstinę naštą darbui, mokesčius perkeliant taršai ir atliekoms.
14. Laikytis nuoseklios ir racionalios užsienio politikos.

Metas Lietuvai sužaliuoti!

I. ŽMOGUI DIRBANTI VALSTYBĖ

Mūsų vizija – sumanus ir veiksmingas viešasis valdymas. Tai – valdymas, leidžiantis žmonėms dalyvauti priimant sprendimus ir vykdyti priimtų sprendimų monitoringą, kuo skaidresnis ir užtikrinantis atskaitomybę bei asmeninę atsakomybę už konkrečius sprendimus, taip pat ir už aplaidumą ar neveikimą. Valdžios institucijos turi veikti ne savitiksliai, o tarnauti savo piliečiams, puoselėti LR Konstitucijos saugomas vertybes ir užtikrinti žmonių gyvenimo kokybę.

KAIP TAI PASIEKTI?

I.1. Stiprinant savivaldą

- I.1.1. Didinti savivaldos autonomiją, deleguoti jai daugiau sprendimų. Viskas, kas gali būti padaryta savivaldos lygiu, ir turėtų būti atliekama ten, o ne centrinės valdžios institucijose. Centrinė valdžia turi vykdyti savivaldybių sprendimų stebėseną ir kontrolę, kad būtų išlaikomas valstybės stabilumas, bet ne spręsti už savivaldybes.
- I.1.2. Priimant valstybei ir savivaldybėms itin svarbius sprendimus, inicijuoti referendumus ir vietos savivaldos gyventojų apklausas. Užtikrinti, kad vietos gyventojų apklausų rezultatai būtų privalomieji, o ne patariamieji.
- I.1.3. Skatinti savivaldybes plačiau įvertinti dalyvaujamojo biudžeto įvedimą, siekti, kad ne mažiau nei 10 proc. biudžeto būtų formuojama dalyvaujamojo biudžeto būdu. Visa tai sudarytų sąlygas žmonėms labiau įsitraukti į valstybės valdymą visuotiniu ir vietiniu lygiu bei užtikrintų siūlomų sprendimų įgyvendinimą.
- I.1.4. Įvesti tiesioginius seniūnų rinkimus, sudaryti sąlygas, kad kiekviena seniūnija turėtų savo biudžetą. Šis sprendimas reikalingas LR Konstitucijos pataisų, tačiau tik taip galima pasiekti, kad gyventojai iš tiesų taptų savo miestų ir miestelių šeimininkais.
- I.1.5. Optimizuoti gyventojų pajamų mokesčio (GPM) perskirstymą tarp savivaldybių. Taip labiau skatintume savivaldybes pritraukti investuotojus ir kurti darbo vietas, o jų biudžeto pajamos, tenkančios vienam gyventojui, pasiskirstytų tolygiau nei dabar.
- I.1.6. Šiuo metu regionų plėtrą stabdo pernelyg griežtas savivaldybių skolinimosi ribojimas. Todėl turime grąžinti ankstesnę biudžeto balanso skaičiavimo tvarką, leidžiančią savivaldybėms didinti skolą investicijoms finansuoti. Įdiegti metodiką, kuri leistų pamatuoti konkrečią investicinių projektų grąžą savivaldybių lygiu.
- I.1.7. Sugrąžinti iki 2018 m. galiojusią nuostatą savivaldybių biudžetams kompensuoti centrinės valdžios sprendimais padidintą finansinę naštą ar sumažintas pajamas. Centrinės valdžios sprendimai neturėtų būti įgyvendinami savivaldybių sąskaita.
- I.1.8. Iš esmės pakeisti infrastruktūros ir kitų projektų viešųjų svarstymų tvarką, užtikrinant, kad projektų rengėjai ir užsakovai privalėtų atsižvelgti į aiškiai ir teisiškai teisingai išsakytą gyventojų nuomonę, o pateiktus siūlymus galėtų atmesti tik motyvuotai, su galimybe gyventojams tuos motyvus paneigti. Viešųjų svarstymų terminai turi būti pailginti, o jų metu siekiama visų pusių sutarimo.
- I.1.9. Siekti, kad surinktų netiesioginių mokesčių (pirmiausia PVM) dalis patektų į savivaldybių biudžetus, taip mažinant jų fiskalinį cikliškumą ilguoju laikotarpiu. Sudaryti sąlygas savivaldybėms kaupti finansinius rezervus iš pajamų, gautų dėl efektyvių savivaldybių veiksmų, arba sutaupytų lėšų.

- I.1.10. Ne vėliau kaip iki 2024 metų įteisinti elektroninį balsavimą rinkimuose, užtikrinti balsavimo saugumą, anonimiškumą ir nepriklausomumą.

I.2. Užtikrinant kokybiškesnę įstatymų leidybą

- I.2.1. Inicijuoti Konstitucijos pataisas, kad būtų panaikintas „sėdėjimas ant dviejų kėdžių“ – Seimo nariai negali tuo pat metu eiti ir ministro pareigų. Taip užtikrinamas įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių atskyrimas.
- I.2.2. Sukurti tvarką, kuri neleistų priimti įstatymų projektų, kuriems, remdamasis atitikties Konstitucijai vertinimu, prieštarauja Seimo Teisės departamentas. Taip pat prieš priimant teisės aktus, vertinti jų atitikimą Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslams. Tai padėtų nutraukti valstybės finansinių ir tarnautojų laiko išteklių švaistymą, užtikrintų teisėkūros reguliavimo atitikimą tarptautiniams standartams.
- I.2.3. Vadovautis nuostata, kad įstatymas turi būti keičiamas tik tokiu atveju, jei tai yra neišvengiama ir naujasis reguliavimas bus efektyvesnis už keičiamą bei patogesnis žmogui. Užtikrinti, kad įstatymų leidybos efektyvumas būtų matuojamas ne priimtų įstatymų skaičiumi, bet jų kokybe.
- I.2.4. Kiekvienam priimamam įstatymui atlikti realią, o ne formalią, kaip yra šiuo metu, ekonominio, socialinio ir ekologinio poveikio analizę. Turi būti teikiamos realios sprendimų alternatyvos su jų sąnaudų ir pasekmių palyginimu. Sąnaudų/naudos ir alternatyvų vertinimą turi atlikti ne teisės akto rengėjai, o nuo jų nepriklausomi ekspertai.
- I.2.5. Įteisinti privalomas konsultacijas su savivalda ne tik jau parengtų teisės aktų derinimo, bet ir pradinio politikos formavimo etape, kai tai susiję su atskirų savivaldybės savarankiškų funkcijų vykdymo reglamentavimu.

I.3. Optimizuojant vykdomąją valdžią

- I.3.1. Aplinkos ir Energetikos ministerijas reorganizuoti į vieną – Klimato ir aplinkos apsaugos ministeriją. Tai leistų įtvirtinti ir įgyvendinti kompleksinę požiūrį į klimato krizę ir jos sprendimo būdus.
- I.3.2. Ugdyti valstybės tarnautojų kompetencijas ir diegti pažangius vadybos, kadru parinkimo ir vertinimo metodus. Priimant sprendimus, taikyti sąnaudų/naudos vertinimą. Visa tai padės viešajam sektoriui išlikti nuolat besimokančiam, šiuolaikiškam ir veiksmingam. Valstybės tarnyba – valstybės stuburas.
- I.3.3. Standartizuoti projektų organizavimo, valdymo ir kontrolės elektroninius įrankius. Tuo užtikrinti didžiausią skaidrumą, nes projektai bus prieinami kiekvienam piliečiui.
- I.3.4. Siekti valstybės tarnybos depolitizavimo, stiprinant skaidrumą, profesinį stabilumą, rotacijos galimybes. Tuo išvengtume sprendimų priėmimo vadovaujantis partiniu ar politiniu užsakymu, o ne valstybės poreikiu.
- I.3.5. Didinti valstybės intereso atstovavimą valstybės valdomose įmonėse. Sudaryti profesionalų, kurie galėtų profesionaliai atstovauti valstybei strategiškai svarbiose įmonėse, rezervą. Valstybės ir savivaldybių įmonių stebėtojų tarybose turi būti ne mažiau nei 1 vartotojų atstovas. Visa tai užkirstų kelią valstybines akcines ar uždarysias akcines bendroves valdyti vadovaujantis vien komerciniu, o ne viešuoju interesu.
- I.3.6. Paruošti ir nuolat atnaujinti tikroviškus civilinės saugos, stichinių nelaimių, momentinės taršos ar technologinių nelaimių suvaldymo planus. Siekiant stiprinti civilinę saugą ir jos veikimo sistemą, gerinti ekstremalių situacijų valdymą, atkurti Krizių valdymo centrą. Atkurti, nuolat pildyti ir

atnaujinti valstybės rezervą (saugos ir medicininėmis priemonėmis). Per ketverius metus integruoti (apjungti) visų lygių priešgaisrinės apsaugos tarnybas ir aprūpinti jas nauja įranga, technika, būtinomis medžiagomis, pažangiausiomis individualios apsaugos priemonėmis.

II. SOCIALIAI SAUGŪS ŽMONĖS

Mūsų vizija – tvarus, gamtą ir ateities kartų gyvenimo sąlygas tausojantis visuomenės solidarumas – t. y. bendras Lietuvos žmonių pasitikėjimas vienas kitu ir pasirengimas bendradarbiauti, remiantis socialinio teisingumo, žmonių lygiavertiškumo ir socialinės atsakomybės vienas kitam bei ateities kartoms principais. Būtina tvaraus ir aplinkai draugiško ūkio augimo sąlyga yra socialinės atskirties mažinimas.

KAIP TAI PASIEKTI?

II.1. Mažinant socialinę atskirtį ir skurdo lygį

- II.1.1. Peržiūrėti skurdo mažinimo politiką, nustatant skurdo Lietuvoje nemažėjimo priežastis ir siekiant nacionalinio susitarimo dėl skurdo mažinimo strategijos. Nuolat stebėti ir prireikus koreguoti skurdo vertinimo metodiką.
- II.1.2. Nuosekliai kelti minimalią mėnesinę algą (MMA) ir neapmokestinamąjį pajamų dydį (NPD). Ilgalaikis LŽP tikslas (2030 m.) – mažinti struktūrinį nedarbą ir pasiekti minimalaus ir vidutinio atlyginimo bei valstybinės senatvės pensijos ES vidurkį.
Iki 2024 metų siektina:
MMA – 1000 Eur (bruto)
VDMU – 2000 Eur (bruto)
Senatvės pensija – ne mažesnė nei MMA.
- II.1.3. Žmonėms su negalia sudaryti lygiavertes sąlygas gyventi aktyvų visuomeninį gyvenimą, mokytis, dirbti ir ilsėtis. Infrastruktūrinių objektų (įskaitant gatves ir kelius) priėmimo naudoti komisijose privalomai turi dalyvauti neįgalųjų organizacijų atstovai. Žmonių su negalia integracijai turi būti skiriama pakankamai valstybės lėšų.
- II.1.4. Priskirti savivaldybių vykdomoms funkcijoms išmokų vaikams ir tikslinių kompensacijų neįgaliesiems mokėjimą, šiuo tikslu savivaldybėms skiriant tikslines dotacijas. Centralizuotas išmokų mokėjimas prieštarauja vietos savivaldos principams, pažeidžia Europos vietos savivaldos chartiją.

II.2. Stiprinant darbuotojų interesų atstovavimą

- II.2.1. Didinti profesinių sąjungų narių skaičių, suteikiant papildomas valstybės finansuojamas motyvacines išmokas profesinių sąjungų nariams. Tai prisidėtų prie kokybiškesnio darbuotojų atstovavimo.
- II.2.2. Mokesčių lengvatomis skatinti įmones pereiti prie 7 valandų darbo dienos (arba 4 darbo dienų per savaitę). Tai leistų padidinti darbo efektyvumą, mažinti nedarbą, o svarbiausia – žmonėms leisti skirti daugiau laiko savo šeimoms, pomėgiams, švietimui, darytų žmones laimingesnius.
- II.2.3. Inicijuoti diskusiją dėl darbo kodekso pakeitimų, kurie suteiktų žalingų įpročių neturintiems darbuotojams teisę į sutrumpintą darbo savaitę arba privalomą priedą prie atlyginimo tokiems asmenims, jei jie pasirenka dirbti visą darbo savaitę.

- II.2.4. Taikyti proaktyvią ir kontroliuojamą imigracijos politiką, kurios esmė – pritraukti protus ir reikalingų profesijų žmones su šeimomis iš pasirinktų ne ES valstybių, suteikiant jiems darbą ir pagal papildomas sąlygas užtikrinant teisę į pilietybę po 5 metų.

II.3. Padedant jaunoms šeimoms

- II.3.1. Siūlyti ne tik mamos, bet ir tėčio išėjimą vaiko priežiūros atostogų padaryti privalomą. Tuo būtų skatinama abiejų tėvų lygi atsakomybė įsitraukti į vaiko priežiūrą ir ugdymą.
- II.3.2. Mokesčių lengvatomis skatinti verslą suteikti tėvams (globėjams) lankstesnes galimybes ir dirbti, ir prižiūrėti vaikus.
- II.3.3. Sprendžiant darželių trūkumo problemas, sudaryti sąlygas mažų šeimos darželių (iki 5 vaikų) tinklo plėtrai.
- II.3.4. Užtikrinti vaikų teises – vaikai negali būti paliekami nesaugioje aplinkoje. Turi būti vertinama ir ekonominė, ir psichologinė, ir emocinė aplinka, kurioje vaikas auga.
- II.3.5. Skatinti vaikų globą šeimose: tobulinti globėjų paiešką ir mokymą, profesionalių globėjų ir šeimynų sistemos veikimą, pagalbos vaikus globojančiai šeimai prieinamumą; vaiko globos išmokos dydį nustatyti atsižvelgiant į jo amžių ir poreikius. Tariantis su globėjų atstovais, tobulinti vaikų globą reglamentuojančius teisės aktus. Lietuvoje neturi likti vienišų, be globos augančių vaikų.
- II.3.6. Plėsti atvirų jaunimo erdvių skaičių ir finansavimą. Tai prisidėtų didinant jaunų žmonių užimtumą, socialinių įgūdžių ugdymą.
- II.3.7. Padengti būsto kredito palūkanas šeimoms, auginančioms vaikus.
- II.3.8. Ieškoti bendro politinio sutarimo, kaip spręsti demografinės situacijos grėsmes, kurių svarbiausia – labai spartus Lietuvos gyventojų skaičiaus mažėjimas.

II.4. Užtikrinant sąlygas aktyviam ir oriam senjorų gyvenimui

- II.4.1. Užtikrinti, kad senyvo amžiaus ar negalią turintiems žmonėms socialinės paslaugos būtų kuo ilgiau prieinamos jiems gyvenant savo namuose.
- II.4.2. Sudaryti sąlygas garbaus amžiaus žmonėms leisti laiką senjorų klubuose, mokytis amatų, menų, mokslų, skatinti jų savanorystę.
- II.4.3. Leisti dirbantiems asmenims iki 1,2 proc. sumokėto GPM skirti ne tik nevyriausybinėms organizacijoms, profesinėms sąjungoms, bet ir senatvės pensiją gaunantiems savo tėvams ar seneliams.
- II.4.4. Biudžete numatyti lėšas nacionalinio masto programai, kuri leistų nemokamai ir greičiau nei per metus suteikti dantų protezavimo paslaugą senjorams.

III. SVEIKAS ŽMOGUS

Mūsų vizija – visiems vienodai prieinamos ligų profilaktikos ir sveikatinimo paslaugos, kokybiška, poreikius atitinkanti, savalaikė ir veiksminga sveikatos priežiūra. Esame įsitikinę, kad kiekvienas Lietuvos gyventojas turi turėti lygias galimybes gyventi sveiką gyvenimą.

KAIP TAI PASIEKTI?

III.1. Ugdant sveikatinimo(si) kultūrą

- III.1.1. Mažinti sveikatai neigiamą poveikį darančių produktų (alkoholinių ir energinių gėrimų, tabako gaminių, bulvių traškučių bei didelį cukraus kiekį turinčių maisto produktų) vartojimą, šviečiant vartotojus apie tokių produktų padarinius sveikatai.
- III.1.2. Teikti nemokamą ir sveikos mitybos principais organizuojamą maitinimą pradinių klasių mokiniams. Tobulinti mokyklose taikomą „švediško stalo“ principą, įvedant reikalavimus, kad prioritetas būtų teikiamas vietiniams ir kokybiškiems maisto produktams.
- III.1.3. Stiprinti vaikų ir paauglių ugdymą sveikatos klausimais mokykloje, vykdyti ligų, priklausomybių ir rizikingo elgesio prevenciją, taikyti sveikatos stiprinimo ir profilaktines priemones. Reikalauti, kad mokyklos taikytų sistemingą sveikatos ugdymo programą, kuri taptų sudėtine visos mokyklos programos dalimi. Sveikatos ugdymo programą turėtų sudaryti sveika mokyklos aplinka, tvari aplinka, medicinos aptarnavimas, fizinės kultūros propagavimas, sveikos mitybos organizavimas, sveikatos ugdymo pamokos, renginiai, įtraukiantys mokyklos personalą ir moksleivių tėvus.
- III.1.4. Didinti paramą specialioms vietos bendruomenių ar nevyriausybinių sektoriaus organizacijų programoms, skatinančioms sveiką gyvenseną, gyventojų fizinį aktyvumą, sveikos mitybos įpročius, žalingų įpročių prevenciją, taip didinant įvairių visuomenės grupių sveikatos raštingumą.
- III.1.5. Plėsti viešąją fiziniam aktyvumui palaikyti reikalingą infrastruktūrą ir užtikrinti jos bei kitų fizinio aktyvumo priemonių prieinamumą, nepriklausomai nuo žmogaus pajamų ar gyvenamosios vietos.
- III.1.6. Didinti visuomenės raštingumą ir sąmoningumą lytinės-reprodukcinės sveikatos klausimais. Mokyklose vykdyti pažangų, mokslo žiniomis grįstą, jaunų žmonių emocinės ir psichologinės raidos etapus atitinkantį lytinį švietimą.
- III.1.7. Pasitelkus medikus, psichologus, teisininkus, šioje srityje veikiančias nevyriausybines organizacijas, tobulinti savižudybių prevencijos priemonių planą, didinti emocinės paramos ir psichologinės pagalbos linijų teikiamų paslaugų prieinamumą. Tuo prisidėti prie kuo didesnio savižudybių skaičiaus mažinimo, emocinės bei psichologinės visuomenės sveikatos gerinimo.

III.2. Užtikrinant kokybiškas ir prieinamas paslaugas visiems

- III.2.1. Skatinti mobilių šeimos gydytojų kabinetų atsiradimą, taip didinant sveikatos paslaugų prieinamumą kaimo gyventojams.
- III.2.2. Gražinti pacientui galimybę rinktis kompensuojamųjų vaistų, kurių veiklioji medžiaga yra ta pati, gamintoją (su atitinkama priemoka, jeigu norimo gamintojo vaistas būtų brangesnis nei kompensuojama bazinė vaisto kaina).
- III.2.3. Steigti ir plėtoti geriatrijos dienos stacionarų ir konsultacinių kabinetų tinklą, teikti geriatrijos paslaugas tiek respublikos, tiek rajonų lygmens gydymo įstaigose. Užtikrinti pakankamą

gydytojų geriatrų skaičių. Didinti investicijas į vyresnio amžiaus asmenims būdingų ligų prevenciją ir ankstyvosios diagnostikos infrastruktūrą. Investuodami į aktyvų senyvo amžiaus žmonių gydymą, jų biopsichosocialinių funkcijų atkūrimą, ilgiau išsaugosime garbaus amžiaus asmenų savarankiškumą bei aukštesnę bendrą gyvenimo kokybę.

- III.2.4. Įvesti privalomą „Kūdikio krepšelio“, kuri sudarytų kūdikio priežiūrai reikalingos priemonės, skyrimą po vaiko gimimo, jei iki ketvirto nėštumo mėnesio moteris apsilankė pas gydytoją ir iki gimdymo lankėsi pas jį pagal nustatytą grafiką. Taip didintume rizikos grupėje esančių nėščiąjų motyvaciją laikytis medikų reikalavimų, užtikrintume kuo mažesnę vaisiaus vystymosi sutrikimų pavojų nėštumo metu.
- III.2.5. Tobulinti vakcinacijos sistemą, plečiant vaikų ir suaugusiųjų skiepijimą valstybės lėšomis.
- III.2.6. Užtikrinti kontracepcijos priemonių prieinamumą socialiai pažeidžiamoms visuomenės grupėms ir nemokamas kontracepcijos priemones jaunimui iki 29 metų. Tuo mažinti lytiškai plintančių infekcijų ir ligų bei nepageidaujamo nėštumo nutraukimo atvejų skaičių.
- III.2.7. Sukurti ir kokybiškai bei laiku vykdyti kompleksinę neįgaliųjų sveikatos priežiūrą ir neįgaliųjų integracijos į visuomenę sistemą.
- III.2.8. Stiprinti pagalbą onkologiniams ir retomis ligomis sergantiems pacientams, ypač vaikams. Kiekvienam pacientui turi būti sudaroma sveikatos palaikymo programa, numatant psichologinę pagalbą, mokymą gyventi su negalia, sveikatos būklės kontrolės kalendorių, galimo neigiamo vartojamų vaistų poveikio išaiškinimą, rekomendacijas dėl mitybos, fizinio aktyvumo ir pan. Tai padėtų onkologinėmis ligomis sergantiems žmonėms lengviau išgyventi gydymo, reabilitacijos ir sveikatos palaikymo laikotarpius.
- III.2.9. Didinti sanatorinio gydymo prieinamumą Lietuvos gyventojams, sudaryti sąlygas ir kompensacinį mechanizmą pensinio amžiaus žmonių poilsiui sanatorijose. Tuo ne tik stiprintume ligų profilaktiką ir visuomenės sveikatinimąsi, bet ir skatintume sanatorinių ir gydymo paslaugų verslą, užimtumą regionuose. Taip pat skatinti sanatorinių paslaugų eksportą.

III.3. Tobulinant sistemos veikimą

- III.3.1. Gydytojams, slaugytojams ir kitiems sveikatos priežiūros specialistams užtikrinti kitų Europos Sąjungos valstybių narių atžvilgiu konkurencingą atlyginimą.
- III.3.2. Pirmaeilio sistemos pertvarkymo uždaviniu laikyti eilių pas gydytojus mažinimą ir sveikatos priežiūros paslaugų užtikrinimą nutolusių vietovių gyventojams.
- III.3.3. Užtikrinti veiksmingą ir skaidrą e-sveikatos sistemos veikimą ir naudojimą sveikatos priežiūros įstaigose, farmacinę veiklą ir kitokią sveikatinimo veiklą vykdančiose įstaigose.
- III.3.4. Skatinti investicijas į gyvybės mokslų tyrimus ir inovacijas sveikatos apsaugos srityje.
- III.3.5. Skatinti sveikatos priežiūros įstaigų iniciatyvas diegti šiuolaikinius vadybos metodus, dalintis gerosios praktikos pavyzdžiais. Tai padėtų mažinti pacientų eiles, naikinti korupcijos rizikas, gerinti gydytojų ir kitų sveikatos priežiūros specialistų darbo sąlygas, suteikti gydytojams reikiamą ir savalaikę psichologinę pagalbą.
- III.3.6. Stiprinti slaugos paslaugų ligininėse teikimo kokybę, sukurti savalaikės emocinės paramos ir psichologinės pagalbos teikimo sistemą.

IV. KOKYBIŠKAS ŠVIETIMAS IR UGDYMAS

Mūsų vizija – moderni, skaitmenizuota ir aukščiausios kokybės paslaugas teikianti švietimo ir mokslo sistema. Ugdymas švietimo įstaigose turi būti vykdomas šiuolaikiškai, dirbti turi geriausi ir kūrybiškiausi, savo darbu besididžiuojantys ir oriai gyventi galintys mokytojai. Mokykla turi tapti asmenybės ugdymo, kūrybiškumo auginimo, o ne vien tik žinių teikimo įstaiga.

KAIP TAI PASIEKTI?

IV.1. Gerinant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą

- IV.1.1. Ikimokyklinis ugdymas turi būti prieinamas visiems šio amžiaus vaikams.
- IV.1.2. Steigti modulinio tipo vaikų darželius, kuriuos būtų galima perkelti į reikalingą vietovę.
- IV.1.3. Organizuoti vaikų vežiojimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigas.
- IV.1.4. Gerinti auklėtojų darbo sąlygas – mažinti vaikų skaičių grupėse, darbo užmokestį prilyginti mokyklų pedagogų darbo užmokesčiui.
- IV.1.5. Parengti nacionalinę ikimokyklinio ugdymo kokybės vertinimo sistemą.

IV.2. Keliant bendrojo ugdymo kokybės kartelę

- IV.2.1. Peržiūrėti visus švietimo sistemą reglamentuojančius dokumentus, atsisakant perteklinio reglamentavimo ir smulkmeniškumo.
- IV.2.2. Atnaujinti ugdymo turinį mokyklose, siekiant jo „gyvumo“ ir „kontekstualumo“.
- IV.2.3. Optimizuoti mokymosi krūvį – geriau mažiau, bet kokybiškiau.
- IV.2.4. Kelti aukštesnę mokinių vertinimo kartelę, parengti standartus mokinių mokymosi pasiekimų lygiui nustatyti.
- IV.2.5. Gražinti mokymosi priemonių (vadovėlių, pratybų sąsiuvinių ir t.t.) ekspertinį vertinimą, neleisiantį į rinką patekti žemos kokybės priemonėms.
- IV.2.6. Ugdyti moksleivių finansinį raštingumą ir verslumą, aplinkosauginį sąmoningumą pasitelkiant socialinius partnerius.
- IV.2.7. Pertvarkyti mokyklų tinklą, apibrėžiant aiškius šios pertvarkos kriterijus.
- IV.2.8. Siekti, kad kuo daugiau mokytojų ir mokinių turėtų galimybę naudotis gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, kūrybiškumo ir matematikos (STEAM) infrastruktūra.
- IV.2.9. Stiprinti neformaliojo vaikų švietimo finansavimą, prieinamumą, aktualumą, individualizavimą ir savanoriškumą.

IV.3. Stiprinant mokytojų rengimą ir tobulinimąsi

- IV.3.1. Peržiūrėti mokytojų rengimo sistemą, parengiant nacionalinę mokytojų rengimo programą.
- IV.3.2. Apibrėžti aiškią mokytojų profesinio tobulinimosi (kvalifikacijos kėlimo) sistemą.
- IV.3.3. Konkrečiomis priemonėmis kelti mokytojo profesijos prestižą – didinant mokytojų materialinę gerovę, ankstinant pensinį amžių, formuojant teigiamą viešąją nuomonę apie mokytojo profesiją.

IV.4. Keliant profesinio mokymo prestižą

- IV.4.1. Stiprinti pagalbą mokiniams, pasirenkant profesinį mokymąsi, juos informuojant ir konsultuojant.

- IV.4.2. Optimizuoti profesinio mokymo įstaigų tinklą.
- IV.4.3. Profesinio mokymo sistemą derinti prie rinkos poreikių, įtraukiant verslo organizacijas.
- IV.4.4. Profesinio mokymo įstaigų tinklą koordinuoti su bendrojo ugdymo mokyklų tinklu, siekiant išvengti veiklos dubliavimosi.

IV.5. Atveriant aukštąjį mokslą

- IV.5.1. Demokratizuoti universitetų valdymą, didinant akademinės bendruomenės dalyvavimą jame.
- IV.5.2. Skatinti universitetų tarptautinius ryšius, jungimąsi į europinius aukštųjų mokyklų tinklus, kas didintų studentų ir dėstytojų judumą.
- IV.5.3. Įvesti aiškiai apibrėžtas nemokamas bakalauro studijas.
- IV.5.4. Didesnį dėmesį skirti toms studijų kryptims, kurios svarbios valstybės ateities poreikiams, mažinti studijų neatitikimą darbo rinkos poreikiams.

IV.6. Gilinant mokslinius tyrimus

- IV.6.1. Nuosekliai didinti mokslinių tyrimų bei inovacijų finansavimą ir iki 2024 m. pasiekti 3 proc. nuo BVP.
- IV.6.2. Steigti ministerijose mokslinių tyrimų, technologijų ir inovacijų fondus bei sukurti už inovacijas ministerijose atsakingų asmenų tinklą ir veikimo sistemą.
- IV.6.3. Inicijuoti Nacionalinę mokslinių tyrimų ir inovacijų programą klimato kaitos ir atsinaujinančios energetikos temai, remiantis ES Žaliojo kurso ambicija.
- IV.6.4. Sumaniosios specializacijos strategijoje skirti deramą dėmesį su Žalioju kursu susijusioms sritims.
- IV.6.5. Parengti dalyvavimo programoje „Europos horizontas“ skatinimo veiksmų planą, apimančią įsijungimą į konkrečias ES partnerystes ir misijas. Sukurti fondą, skirtą „Europos horizontas“ veiklų bendram finansavimui.
- IV.6.6. Siekti sudominti jaunimą mokslininko profesija, skatinti ir remti jaunuosius mokslininkus bei jų dalyvavimą tarptautiniuose konkursuose.

IV.7. Stiprinant sporto politiką

- IV.7.1. Valstybės sporto politika turi atspindėti mėgėjiško ir aukšto meistriškumo (profesionalaus) sporto santykį bei ryšį.
- IV.7.2. Užtikrinti objektyvius ir skaidrius sporto finansavimo kriterijus. Viešinti lėšas, skiriamas sporto valdymui, mėgėjiško ir aukšto meistriškumo (profesionalaus) sporto programoms, sporto infrastruktūrai.
- IV.7.3. Skatinti visų gyventojų fizinį aktyvumą, rekreacinį, mėgėjišką sportą ir plėsti šios veiklos prieinamumą darželiuose, mokyklose, darbo ir gyvenamosiose vietose.
- IV.7.4. Ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikams sudaryti sąlygas kasdien būti aktyviems. Vaikai ir jaunimas turi turėti galimybę naudotis visomis sporto bazėmis. Formuoti mokinių ir studentų gebėjimus mankštintis ir sportuoti savarankiškai. Mokyklose ir universitetuose užtikrinti šiuolaikinę sporto infrastruktūrą ir kuo didesnę sporto šakų pasiūlą.
- IV.7.5. Ypač rūpintis neįgaliesiems skirtomis sporto programomis.

- IV.7.6. Skatinti darbuotojų ir darbdavių teigiamą sisteminių požiūrį į fizinį aktyvumą, jo formų įvairovę darbo metu.
- IV.7.7. Naujai parengti ir įgyvendinti sportininkų rengimo sistemą nuo ankstyvojo mokyklinio amžiaus iki aukštosios mokyklos baigimo. Tam numatyti finansavimo tvarką, sporto infrastruktūros prieinamumą ir plėtrą, aukšto meistriškumo specialistų potencialą, aukšto lygio paslaugas, kvalifikuotą pagalbą ir pan.

V. PUOSELĖJAMA IR KONKURENCINGA KULTŪRA

Mūsų vizija – užtikrinti kryptingą visų kultūros srities išteklių panaudojimą sumaniai, kuriančiai ir įtraukiai visuomenės tapatybei ir darnai stiprinti bei ekonominiam konkurencingumui skatinti.

KAIP TAI PASIEKTI?

V.1. Keičiant požiūrį į kultūros politiką

- V.1.1. Sukurti ilgalaikę kultūros viziją, pereiti nuo trimečio planavimo prie penkiamečio.
- V.1.2. Stiprinti kultūros diplomatiją, skatinti kultūros eksportą, geriau išnaudojant mūsų ambasadų potencialą.
- V.1.3. Mažinti atotrūkį tarp didmiesčių ir regionų per kultūrinę edukaciją, kuri turi būti susieta su švietimo sistema.
- V.1.4. Suteikti daugiau veikimo laisvės regionams, kurie geriau žino, kokių kultūrinių iniciatyvų jiems reikia.
- V.1.5. Parengti jaunųjų menininkų rėmimo ir skatinimo programą. Valstybės pinigais prisidėti prie privačių iniciatyvų ugdyti meno profesionalus. Palengvinti mecenato vardo suteikimo finansines sąlygas.
- V.1.6. Apibrėžti aiškią kultūros darbuotojų profesinio tobulinimosi sistemą, nuosekliai didinti jų atlyginimus, kurių vidurkis dabar sudaro tik 70 proc. šalies atlyginimų vidurkio.
- V.1.7. Sustabdyti valstybinės kultūros paveldo apsaugos sistemos griovimą ir jos pajungimą nekilnojamo turto plėtotojų poreikiams. Kultūros paveldo apsaugos institucija turi būti pavaldi Vyriausybei. Kultūros paveldo saugojimo taisyklės turi būti vienodos visoje Lietuvos teritorijoje ir nepriklausyti nuo vienkartinų politinių sprendimų. Tai vienodai svarbu tiek kultūros paveldo saugotojams, tiek investuotojams.

V.2. Išnaudojant kultūros ir kūrybinių industrijų potencialą

- V.2.1. Kultūros objektuose kurti į vartotojų poreikius orientuotas paslaugas, pasitelkiant šiuolaikines technologijas ir (ar) netechnologinius kūrybinius sprendimus, diegiant kultūros inovacijas.
- V.2.2. Aktualizuotuose objektuose plėtoti kultūros ir kūrybines industrijas: siūlyti naujas kultūros paslaugas, kurti naujus produktus, užtikrinant efektyvesnę jų sklaidą, komunikaciją ir rinkodarą. Skatinti kultūros įstaigas ir kūrybinių industrijų sektorių kartu įgyvendinti meno, verslo, mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų programas ir bendradarbiavimo iniciatyvas.
- V.2.3. Aktualizuojant kultūros objektus, užtikrinti, kad bus veiksmingai išnaudojami kultūros infrastruktūros objektų ištekliai, atsiras galimybės dalyvauti tarptautiniuose kultūros tinkluose, bus skatinamas bendradarbiavimas tarp kultūros objektuose įsikūrusių įstaigų.

- V.2.4. Sukurti veiksmingą Lietuvos turizmo infrastruktūrą ir strategiją, kuri apimtų ne vien tik viešbučių, restoranų verslus, bet ir kitus atvykstamojo ir išvykstamojo turizmo sektorius.

V.3. Pritaikant erdves

- V.3.1. Pritaikyti kultūros paveldo objektus šiuolaikiniam visuomenės ir (arba) vietos bendruomenės poreikiams, išlaikant pusiausvyrą tarp kultūros paveldo objektų aktualaus (šiuolaikiško) pritaikymo ir jų autentiškumo išsaugojimo.
- V.3.2. Optimizuoti savivaldybių bei švietimo įstaigų bibliotekų infrastruktūrą, komplektuojant bendrus fondus ir atnaujinant informacijos prieigos bei elektroninių išteklių naudojimo įrangą, naujų technologijų galimybes nukreipti kūrybingam, išsilavinusiam asmeniui ugdyti, sukuriant visoms vartotojų grupėms patrauklią aplinką bibliotekose.
- V.3.3. Visų Lietuvos istorinių laikotarpių paveldo objektų išsaugojimą laikyti valstybės pareiga ir valstybingumo pagrindu. Sugriežtinti baudas už tyčinį saugomų objektų naikinimą.
- V.3.4. Numatyti pakankamai lėšų svarbiems objektams konservuoti iki atsirastų galimybių jiems atkurti ir pritaikyti visuomenės poreikiams. Atnaujinti ženklinį, žymintį saugomo paveldo statusą.
- V.3.5. Pritaikyti muziejų fizinę ir informacinę infrastruktūrą paslaugų kokybei ir įvairovei užtikrinti, tikslingai ir sistemingai diegiant šiuolaikines technologijas, didinti muziejaus paslaugų patrauklumą ir prieinamumą visuomenei, užtikrinti jos edukaciją ir aktyvų dalyvavimą kultūros procesuose.
- V.3.6. Plėtoti ir stiprinti filmams gaminti bei platinti reikalingą kino infrastruktūrą, didinant šio sektoriaus konkurencingumą, lietuviško bei europietiško kino prieinamumą ir populiarumą tarp šalies gyventojų.

VI. TEISINGUMĄ UŽTIKRINANTI TEISĖTVARKA

Mūsų vizija – teismai turi būti nepriklausomi, profesionalūs ir efektyvūs. Viena pagrindinių mūsų visuomenės problemų – pasitikėjimo teisėsauga ir teismais stoka. Mūsų piliečiai turi būti tikri, kad prirėkus valstybės teisėsaugos ir teismų sistema užtikrins jų teisių gynimą.

KAIP TAI PASIEKTI?

VI.1. Stiprinant pasitikėjimą teisėsauga ir teismais

- VI.1.1. Visiškai atsisakyti politinių paskyrimų teisėsaugos ir teismų sistemoje. Teismų, prokuratūros bei kitų teisėsaugos institucijų vadovai turi būti skiriami ne politinio lojalumo pagrindu, bet vertinant jų profesionalumą, patirtį, nepriklausomumą bei požiūrį į žmogų.
- VI.1.2. Užtikrinti tokią generalinio prokuroro skyrimo tvarką, kuri leistų į šią poziciją skirti nepriklausomą ir gerbiamą profesionalą, o ne patogų „komandos“ žmogų. Generalinio prokuroro skyrimo procese žymiai didesnę vaidmenį turi vaidinti ir pati prokurorų bendruomenė.
- VI.1.3. Didinti darbo užmokestį ir socialines garantijas statutiniams pareigūnams, sureguliuoti į pensiją išėjusių pareigūnų profesinio perkvalifikavimo sistemą.
- VI.1.4. Specialiųjų tarnybų veikla turi būti griežtai kontroliuojama teismų ir prokuratūros organų, jokia saviveikla čia negali būti leidžiama.
- VI.1.5. Siekti, kad nebūtų toleruojami teisėjų, prokurorų ir kitų pareigūnų drausminiai bei etikos nusižengimai.

- VI.1.6. Atsisakyti esamos smulkių nusikaltimų „netyrimo“ taktikos, nes nukentėjusiam žmogui nėra mažiau ar daugiau svarbių nusikaltimų, o smulkių nusikaltimų netyrimas tik augina naują nusikaltėlių kartą.
- VI.1.7. Įstatymų pataisomis mažinti galimybes vilkinti bylų tyrimą.
- VI.1.8. Atsisakyti praktikos, kai valstybė yra valdoma pažymomis, kurių mūsų piliečiai negali nei pamatyti, nei apskūsti.

VI.2. Užtikrinant žmogaus teises

- VI.2.1. Realiai užtikrinti lygias vyrų ir moterų galimybes siekti karjeros ir gauti vienodą atlygį už tą pačią profesinę veiklą.
- VI.2.2. Įteisinti kvotų nustatymą ir taikymą pagal lytį valstybės institucijose, savivaldybėse ir valstybės valdomų įmonių tarybose bei valdybose, kitose vadovaujamosiose ar administracinėse institucijose.
- VI.2.3. Spartinti neįgalių asmenų įdarbinimo skatinimo priemonių diegimą. Taikyti kvotų modelį, pagal kurį darbdaviams, kurių vidutinis darbuotojų skaičius yra 40 ir daugiau, būtų rekomenduojama, kad neįgalieji sudarytų ne mažiau kaip 4 proc. nuo metinio bendro darbuotojų skaičiaus. Valstybė teiktų pilnas ar dalines subsidijas tokioms darbo vietoms išlaikyti tiek privačiame, tiek viešajame sektoriuje.
- VI.2.4. Įteisinti civilinę partnerystę tarp tos pačios lyties asmenų.
- VI.2.5. Palaikyti tautinių mažumų siekį gyvenamosiose vietovėse (seniūnijų ribose) viešuosiuose užrašuose greta valstybinės kalbos naudoti ir tautinės mažumos kalbą, kaip numatyta Europos tautinių mažumų chartijoje.
- VI.2.6. Įtvirtinti Lietuvos Respublikos piliečių teisę asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose rašyti savo vardus ir pavardes originalo kalba, naudojant lotyniškus rašmenis.
- VI.2.7. Siekti dvigubos pilietybės įteisinimo.
- VI.2.8. Užtikrinti, kad įkalinimo įstaigose būtų sukurtos sąlygos, nežeminančios žmogiškojo orumo, o kaliniams įkalinimo metu pasirinktinai būtų privaloma mokytis arba dirbti, arba įgyti naują profesiją.
- VI.2.9. Užkirsti kelią bet kokiam neteisėtam informacijos rinkimui apie privatų asmens gyvenimą, teisės aktais nustatyti aiškų reglamentą ir šių procesų kontrolę.
- VI.2.10. Kova su nusikalstamumu ir korupcija negali vykti žmogaus teisių sąskaita ir naudojant pusiau legalius metodus.
- VI.2.11. Remti nevyriausybinės organizacijas, dirbančias žmogaus teisių užtikrinimo srityje, moterų ir vyrų krizių centrus.

VII. KLESTINTI GYVOJI GAMTA IR STIPRI APLINKOS APSAUGA

Mūsų vizija – Lietuva, gebanti darniai vartoti išteklius, atsakingai tvarkyti atliekas, mažinanti oro, vandens ir triukšmo taršą, sauganti ekosistemų stabilumą, diegianti priemones klimato kaitai švelninti ir prisitaikyti prie jos. Pasiiekėme būklę, kai kelio atgal nebėra: aplinkos apsauga turi tapti ne sudėtine viešųjų ryšių dalimi, o tikru prioritetu – tiek valstybės, tiek įmonių, institucijų ar pavienių asmenų veikloje.

KAIP TAI PASIEKTI?

VII.1. Saugant biologinę įvairovę

- VII.1.1. Mažinti žmogaus kišimąsi į augalų ir gyvūnų rūšių reguliavimą (išskyrus invazinių ir kenkėjiškų rūšių kontrolę), taip silpninant neigiamą poveikį gyvajai gamtai.
- VII.1.2. Keisti teritorijų planavimo tvarkas taip, kad būtų išsaugotas gamtinis karkasas ir natūralios buveinės.
- VII.1.3. Sukurti ilgalaikę nacionalinę gamtinio karkaso palaikymo strategiją ir jos laikytis. Įgyvendinti principą, kad gamtinio karkaso palaikymo strategijos privalo koreliuoti tarp greta esančių savivaldybių. Natūralios gamtos išsaugojimas – teritorijų ir ūkinės veiklos plėtros planavimo prioritetas. Gamtiniai ištekliai yra visos visuomenės, todėl kilus ginčams dėl jų naudojimo, sprendimai turi būti priimami tik bendru sutarimu.
- VII.1.4. Aiškiau reglamentuoti žmogaus veiklą saugomose teritorijose. Bent kas 5 metus peržiūrėti saugomų teritorijų gamtinę būklę. Taip užkirsime kelią piktnaudžiavimui ir interpretacijoms, derinant gamtos, visuomenės bei turto ir verslo savininkų interesus.
- VII.1.5. Per artimiausią dešimtmetį pasiekti, kad Lietuva taptų gamtinio turizmo šalimi. Išsaugodami savo šalies gamtinį unikalumą, prisidėsime ir prie jos žinomumo didinimo ir prie ekonominės naudos kūrimo ilgalaikėje perspektyvoje.

VII.2. Atliekas laikant ne šiukšlėmis, o ištekliais

- VII.2.1. Mokestį už atliekų tvarkymą gyventojams taikyti ne pagal gyvenamojo būsto plotą, o pagal faktiškai šalinamą atliekų kiekį. Atsisakyti dvinarės kainos taikymo, taip skatinant atliekų tvarkytojus racionalizuoti savo veiklą ir mažinti valdymo sąnaudas.
- VII.2.2. Sudaryti tinkamas sąlygas kokybiškam pirminiam atliekų rūšiavimui namų ūkiuose ir viešosiose erdvėse. Įmonėms ir valstybės bei savivaldybių institucijoms – atliekų rūšiavimas turi būti privalomas. Rūšiuojantys namų ūkiai turi būti skatinami ir kasmet informuojami apie jų gautą dėl rūšiavimo ir nemokamo rūšiuotų atliekų išvežimo naudą, taip pat apie atliekų tvarkymo įmonių gautas pajamas, pardavus rūšiuotas atliekas.
- VII.2.3. Užtikrinti, kad atliekų tvarkymo administravimas ir priežiūra būtų vykdomi pagal principą „teršėjas moka“. Vartotojas neturi už atliekų tvarkymą mokėti dvigubai – ir sumokėdamas už produktą, ir atsiskaitydamas už atliekų tvarkymo paslaugas. Tikrą finansinę atsakomybę turi prisiimti ir produktus, vėliau tampančius atliekomis, kuriantys gamintojai, ir importuotojai.
- VII.2.4. Skatinti gamintojus, prekybininkus ir vartotojus veikti taip, kad būtų išvengta atliekų susidarymo, t.y. skatinti ekonomiką be atliekų. Neišvengiamai susidarant atliekas maksimaliai išrūšiuoti ir perdirbti, taip mažinant žaliavų patekimą į sąvartynus bei deginimo jėgaines ir užkertant kelią ribotų išteklių švaistymui.
- VII.2.5. Teisės aktais aiškiau reguliuoti atliekų turėtojų, vežėjų, perdirbėjų, naudotojų bei šalintojų santykius. Tobulinti valstybinę atliekų ir antrinių žaliavų apskaitą, veikiančią realiuoju laiku. Tai

padėtų užkirsti kelią atliekų apskaitos duomenų klastojimui ir lėšų pasisavinimui už netinkamai sutvarkytas atliekas.

- VII.2.6. Mažinti maisto švaistymą. Maisto gamyba, platinimas ir sandėliavimas reikalauja daug gamtos išteklių ir daro poveikį aplinkai. Išmetant vartoti dar tinkamą maistą poveikis aplinkai dar padidėja, o vartotojai ir ekonomika patiria finansinių nuostolių.
- VII.2.7. Stabdyti perteklinį vienkartinio plastiko vartojimą, diegiant paskatas dalijimosi ekonomikai, daugkartinio naudojimo produktų gamybai ir vartojimui, stiprinant plastiko perdirbimo pajėgumus. Plėsti taros depozito sistemą.

VII.3. Užtikrinant vandens išteklių kokybę

- VII.3.1. Užtikrinti pakankamą finansavimą vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrai, nuotekų tvarkymo srityje įdiegti principą „teršėjas moka“. Užtikrinti, kad visiems miesto ir kaimo gyventojams būtų užtikrintos vienodos sąlygos prisijungti prie centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų sistemų, nepriklausomai nuo prisijungimo laiko ir sąnaudų. Tai turi būti tiesioginė viešųjų vandens tiekėjų atsakomybė.
- VII.3.2. Remti mažų vietinių nuotekų valymo įrenginių (valyklų) įrengimą ir plėtrą kaimiškose vietovėse. Diegti paskatas gyventojams kooperuotis, įsirengiant naujus vandens šaltinių gręžinius. Taip prisidėtų sprendžiant augančias prie centrinio vandentiekio neprisijungusių vartotojų problemas – gėlo bei vartoti tinkamo vandens stygių ir nuotekų tvarkymą.
- VII.3.3. Siekti, kad Lietuvoje neliktų užtvankų, kurios nekuria jokios socialinės ar ekonominės vertės, o tik trikdo upių tėkmę, žuvų migraciją. Daugelis jų jau dabar yra avarinės būklės ir gresia didesnėmis išlaidomis įvykus nelaimei. Atverdami upes prisidėtų prie ekologinės vandens būklės gerinimo.

VII.4. Gausinant žaliuosius plotus

- VII.4.1. Sukurti nacionalinę miškų strategiją, kurioje būtų įtvirtinta ilgalaikė miškų ūkio valdymo vizija, numatanti šalies miškingumo didinimą, aplinkosauginių miškų funkcijų stiprinimą, balansą tarp ūkinės ir rekreacinės veiklos.
- VII.4.2. Įvesti nacionalinę miško sodinimo dieną, taip sutelkiant visuomenę bendram tikslui, kurį simbolizuos jauni miškai.
- VII.4.3. Saugomose teritorijose miškus tvarkyti atsižvelgiant į ekosistemų apsaugos, o ne ūkinės miškininkystės reikalavimus. Užtikrinti, kad saugomose teritorijose neliktų IV grupės (ūkinės paskirties) miškų.
- VII.4.4. Sustiprinti brandžių medžių ir želdynų apsaugą. Saugoti miestų želdynus, maksimaliai taikyti arboristines priemones medžiams išsaugoti, kirtimams apriboti iki būtinų. Skatinti vietinių, o ne importinių rūšių sodinimą miestuose bei jų pritaikymo miestų teritorijoms tyrimus. Populiarinti žaliųjų zonų ant pastatų stogų, ypač didmiesčiuose, kūrimąsi (galėtų būti renovacijos programos dalis).
- VII.4.5. Planuojant miestų augimą, teikti prioritetą su žaliųjų zonų kūrimu ar saugojimu suderintam tankinimui, o ne driekai į priemiesčius. Tuo išvengtume infrastruktūros plėtojimo naštos – kai mažam skaičiui gyventojų aptarnauti būtinas brangus vandentiekio, elektros tinklų ir kitų komunalinių paslaugų tinklas, kurį išlaikyti turime visi.
- VII.4.6. Parengti konkrečius rekomendacinius siūlymus savivaldybėms, kaip miestus ir kitų gyvenamųjų teritorijų infrastruktūrą (įskaitant vandens tiekimo ir vandenvalos, elektros sistemas, šilumos-

vėsamos gamybos, energinio pastatų efektyvumo, žaliųjų erdvių plėtros, „išmanaus“ miesto ir kitas sritis) pritaikyti klimato kaitos iššūkiams.

VII.5. Stiprinant aplinkos būklės monitoringą

- VII.5.1. Užkardyti ekologinius nusikaltimus, stiprinant aplinkosaugos tarnybas – didinti aplinkos apsaugos pareigūnų darbo užmokestį ir skirti finansavimą efektyviam darbui būtinais įrangai įsigyti bei išlaikyti; suteikti aplinkos apsaugos pareigūnams daugiau įgaliojimų. Išnaudoti neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių potencialą – kvalifikacinius reikalavimus atitinkantiems ir savanoriškai aplinkosaugos labui pasiruošusiems dirbti žmonėms turi būti suteikti didesni įgaliojimai bei sudarytos darbai reikiamos sąlygos.
- VII.5.2. Atlikti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) skaičiavimo rodiklių analizę, kurios pagrindu parengti šalies ir regionų ŠESD kiekio mažinimo planus. Siekti spartesnių ŠESD kiekio mažinimo tempų transporto, energetikos, žemės ūkio ir pramonės sektoriuose.
- VII.5.3. Diegti tvarios miestų infrastruktūros sprendimus, sustiprinančius apsaugą nuo stichinių gamtinių reiškinių (karščio bangų, staigių ir stiprių liūčių, vėjo gūsių ir kt.), taip siekiant mažinti klimato kaitos sukeltų reiškinių poveikį.
- VII.5.4. Stiprinti radiologinį monitoringą. Atsižvelgiant į branduolinių jėgainių kaimynystėje keliamas grėsmes, užtikrinti ne tik civilinę saugą, bet ir Neries upės apsaugą nuo galimos taršos Astravo AE atliekomis.
- VII.5.5. Įdiegti ir vykdyti realiuoju laiku veikiančią atliekų deginimo jėgainių ir kitų didelių pramonės objektų išmetamų dūmų monitoringą. Tai leistų gyventojams ir institucijoms žinoti oro būklę bet kuriuo metu ir nedelsiant reaguoti į nukrypimus nuo normos.
- VII.5.6. Diegti viešumo ir skaidraus sprendimų priėmimo kultūrą Aplinkos (arba sujungtoje) ministerijoje: sprendimai turi būti svarstomi komisijose, sudarytose pariteto principu – vienodas gamtą saugančių ir gamtos išteklius naudojančių organizacijų atstovų skaičius.

VII.6. Rūpinantis gyvūnų gerove

- VII.6.1. Nustatyti proporcingesnes bausmes už žiaurų elgesį su gyvūnais ir užtikrinti bausmės neišvengiamumą, ugdyti pagarbą gyvūno gyvybei.
- VII.6.2. Įvesti privalomą augintinių žymėjimą poodinėmis mikroschemomis, kuris gyvūno šeiminkui nekainuotų. Skirti lėšas savivaldybėms šiai funkcijai vykdyti. Tai padėtų mažinti beglobių gyvūnų skaičių, ugdytų augintinių savininkų atsakomybę, leistų pasimetusius gyvūnus gražinti šeiminkams.
- VII.6.3. Įpareigoti savivaldybes vykdyti benamių kačių sterilizacijos programas „Pagauk-Sterilizuok-Paleisk“ (PSP). Tai užtikrintų humanišką ir mažiausiai streso keliančią sulaukėjusių ar benamių kačių populiacijos kontrolę.
- VII.6.4. Iki 2022 metų atskirti gyvūnų globos, karantinavimo ir komunalinių paslaugų teikimą. Tas pats juridinis asmuo negali užtikrinti profesionalios gyvūnų priežiūros ir gerovės sąlygų. Beglobių gyvūnų paėmimo, karantinavimo ir pirminės globos paslaugos turi būti apmokamos visoms šią veiklą savivaldybės teritorijoje tinkamai vykdančioms organizacijoms pagal vienodą įkainį.
- VII.6.5. Užtikrinti laukinių gyvūnų apsaugą, siekti, kad neliktų privačių zoologijos sodų, neleisti laikyti laukinių gyvūnų prie maitinimo įstaigų, drausti cirkus su laukiniais gyvūnais. Tai užkirstų kelią nehumaniškam laukinių gyvūnų išnaudojimui, prievartiniam vertimui pranokti prigimtinius gebėjimus žmogaus pramogai ar komerciniais sumetimais.

- VII.6.6. Drausti veisti ir žudyti kailinius žvėrelius dėl prabangos produkto – kailio. Šiuolaikiniam žmogui nebereikia gyvūno kailio išgyvenimui, todėl narvuose kalinti ir žudyti gyvūnus tik dėl prabangos produkto nėra pateisinama.
- VII.6.7. Gatvių statybos techniniai reglamentai (STR) turi būti papildyti reikalavimais įrengti gyvūnų ekskrementų surinkimo vietas.
- VII.6.8. Skatinti gyvūnų gerovės klausimais dirbančias ir šviečiamąją veiklą vykdančias nevyriausybinės organizacijas, remti gyvūnų prieglaudas, taip ugdant teigiamą gyventojų požiūrį į gyvūnų gerovę.
- VII.6.9. Socialiai remtiniems asmenims kompensuoti privalomo augintinių sterilizavimo ir būtinojo gydymo paslaugas. Taip spręstume ne tik gyvūnų gerovės klausimus, bet ir socialinio vienišumo bei užimtumo problemas.

VIII. EKOLOGIŠKESNIS ŽEMĖS ŪKIS

Mūsų vizija – konkurencingas, tvarus ir bioekonomikos principais paremtas ūkininkavimas visose žemės ūkio šakose.

KAIP TAI PASIEKTI?

VIII.1. Skatinant smulkius ir vidutinius ūkius

- VIII.1.1. Keisti žemės ūkio mokesčių politiką ir išmokų dydį, prioritetą skiriant smulkiems bei vidutiniams ekologine žemdirbyste užsiimantiems ūkiams.
- VIII.1.2. Įstatymiškai supaprastinti ir sudaryti palankesnes sąlygas trumpųjų tiekimo grandinių principo taikymui, taip stiprinant smulkų ir vidutinį verslą regionuose, kuriant darbo vietas.
- VIII.1.3. Keisti viešųjų pirkimų reglamentavimą taip, kad būtų supaprastintas maisto produktų pirkimas iš kooperatyvų, smulkių ir vidutinių, ekologinių ūkių, taip skatinant kooperacijos plėtrą žemės ūkyje. Procesui palengvinti turi būti vykdomi mokymai ūkininkams, nustatyti vadybos modernizavimo, rinkos paieškų prioritetai.
- VIII.1.4. Finansiniais įrankiais skatinti tautinio maisto paveldo turizmą, taip saugant ir puoselėjant Lietuvos istoriją, regionų kultūrą ir papročius, maisto produktų gaminimo tradicijas ir būdus.
- VIII.1.5. Keisti įstatymo nuostatas, numatant tam tikrus ribojimus Lietuvos ir užsienio fiziniams ir juridiniams asmenims, siekiantiems įsigyti Lietuvos Respublikos žemės ūkio paskirties žemės, kad būtų išvengta vis didesnių žemės plotų sutelkimo kelių ar keliolikos savininkų rankose. Taip pat patikslinti „susijusių asmenų“ apibrėžimą, kad juo nebūtų piktnaudžiaujama, sutelkiant didesnius nei 500 ha žemės plotus vienose rankose. Šiuo metu valstybei stebint tik didesnius nei 10 ha žemės ūkio paskirties žemės perleidimo sandorius bei daugiau kaip 25 procentus akcijų valdančių fizinių ir juridinių asmenų akcijų perleidimo sandorius, suinteresuoti asmenys turi iš esmės neribotas galimybes įgyti valdymo teisę į neriboto dydžio žemės ūkio paskirties žemės plotus Lietuvos Respublikoje.

VIII.2. Stabdant taršą ir diegiant inovacijas

- VIII.2.1. Priimti trąšų įvežimo ir naudojimo įstatymą, kuriuo būtų sugriežtinta trąšų, pesticidų ir herbicidų sudėtis, naudojimo tvarka, normos ir kontrolė, o cheminės priemonės, darančios žalą žemės ūkio produktų vartotojų sveikatai, būtų uždraustos.

- VIII.2.2. Panaikinti atviro tipo mėšlo ir srutų kaupimo vietas ir skatinti biodujų gamybą, kitų alternatyvų (pvz., mėšlo ir srutų įterpimo į dirvą) taikymą, taip saugant gruntinius vandenis, stiprinant žiedinę ekonomiką ir kuriant naujas darbo vietas. Šiuo tikslu suformuoti subsidijavimo programos, sudaryti sąlygas kooperacijai.
- VIII.2.3. Plėsti augalininkystę, taikyti išmanesnius ir inovatyvesnius augalinių kultūrų auginimo metodus, pripažįstant, kad gyvulininkystė klimato kaitos akivaizdoje eikvoja pernelyg daug vandens ir energijos išteklių vienai kalorijai pagaminti. Gyvulininkystės sektoriuje stiprinti gyvūnų gerovės standartų laikymąsi ir jo kontrolę.
- VIII.2.4. Įteisinti genetiškai modifikuotų organizmų (GMO) naudojimo Lietuvos žemės ūkyje draudimą, kol tyrimais nėra įrodyta, kad GMO nedaro neigiamo poveikio aplinkai. Ne laboratorinėmis sąlygomis, pvz., atviro tipo laukuose vykstantys bandymai su GMO yra pernelyg pavojingi tiek bioįvairovei, tiek žmonių sveikatai.
- VIII.2.5. Taikant dalinį subsidijavimą spartinti išmaniosios melioracijos diegimą. Tai leistų reguliuoti dirvos drėgnumą – kitaip tariant, skaitmeninėmis technologijomis papildyta drenažo sistema padės dirvai įsisavinti trąšas, stabdys jų nutekėjimą į vandens telkinius.
- VIII.2.6. Stabdyti dirvos eroziją ir atstatyti jos būklę plačiau taikant žalinimo programas, skatinant neariminių technologijų, sėjomainos taikymą, tarpinių kultūrų auginimą. Tai ne tik pagerins dirvožemio kokybę, bet ir spręs perteklinio trąšų naudojimo problemą.

VIII.3. Remiant pradedančiuosius ūkininkus

- VIII.3.1. Jaunojo ūkininko išmoką ūkininkams mokėti 10, o ne 5-erius metus nuo pirmosios paraiškos pateikimo dienos, kaip yra dabar. Pačios išmokos dalį nuo bendro tiesioginių išmokų voko padidinti iki 5 proc. Taip būtų suteikta pakankamai laiko pradedantiems ūkininkams įsitvirtinti, prisidedama prie jų konkurencingumo skatinimo.
- VIII.3.2. Pritaikyti Lenkijoje pasiteisinusią praktiką ekologines išmokas skirti už pirmuosius 80 ha. Tuo didesniems ūkiams būtų leidžiama ir toliau ekologiškai ūkininkauti, tačiau išmoka už ekologinį ūkininkavimą nebebūtų mokama viršijusiam 80 ha žemės plotui, o sutaupyti pinigai būtų naudojami kitiems pradedantiems ekologiškai ūkininkauti asmenims skatinti.

IX. 100 PROC. ŽALIA IR ŠVARI ENERGETIKA

Mūsų vizija – Lietuva be iškastinio kuro jau nuo 2040-ųjų. Siekiame, kad laipsniškai, tačiau pakankamai greitai būtų atsisakyta naftos, anglių, dujų ir nesaugios urano branduolio skilimo energijos naudojimo bei pereita prie modernių atsinaujinančios energijos (saulės, vėjo, biomasės/biokuro, vandens, žemės gelmių ir pan.) ir atitinkamų technologijų naudojimo energetikoje, transporte, pramonėje ir žemės ūkyje.

KAIP TAI PASIEKTI?

IX.1. Išliekant ambicingais

- IX.1.1. Iki 2040 m. visiškai atsisakyti iškastinio kuro vartojimo ir 100 proc. pereiti prie atsinaujinančios energijos. Iki 2030 m. bendro galutinio energijos vartojimo atsinaujinančių energijos išteklių dalis turi pasiekti mažiausiai 50 proc. Turime užtikrinti, kad iki 2030 metų 100 proc. energijos šilumai, 60 proc. elektrai ir 30 proc. transportui būtų naudojama iš atsinaujinančių energijos išteklių.

- IX.1.2. Iki 2030 m. sudaryti sąlygas 2000 MW galios vėjo elektrinių plėtrai Baltijos jūroje ir iki 1000 MW – papildomai sausumoje.
- IX.1.3. Įgyvendinti Paryžiaus klimato kaitos konferencijoje priimtus įsipareigojimus, nuosekliai mažinant CO₂ išmetimus energetikoje, pramonėje, žemės ūkyje ir transporte.
- IX.1.4. Kategoriskai atsisakyti nesaugios atominės energetikos plėtojimo bei naudojimo Lietuvoje.
- IX.1.5. Skatinti skaitmenizavimą ir dirbtinio intelekto sprendimus energetikos srityje.
- IX.1.6. Toliau tęsti ir sėkmingai užbaigti elektros tinklų sinchronizavimą su Europos elektros tinklais.

IX.2. Decentralizuojant energijos gamybą ir didinant energinį efektyvumą

- IX.2.1. Toliau gerinti sąlygas fiziniams asmenims, bendruomenėms, smulkiam ir vidutiniam verslui investuoti į nuosavas energijos gamybos jėgaines ir aktyviai dalyvauti energetikos rinkoje (ir gaminant energiją, ir ją vartojant). Tęsti saulės jėgainių, biokuro katilų, mažųjų vėjo elektrinių diegimo paramą.
- IX.2.2. Užtikrinti didesnę valstybės paramą daugiabučių renovacijos projektams.
- IX.2.3. Sukurti individualių namų energinio efektyvumo didinimo finansines paskatas ir programas (renovacija, apšiltinimas, šildymo sistemų keitimas). Pasirengti ir aktyviai dalyvauti Europos Komisijos rengiamos renovacijos bangos iniciatyvoje.
- IX.2.4. Siekti nulinių CO₂ išmetimų iš naujų pastatų. Nuliniai išmetimai reikštų aukštą energinį pastatų tvarumą. Pagal galimybes būtina pastatus versti energiją generuojančiomis, o ne eikvojančiomis sistemomis.

IX.3. Kuriant finansines paskatas

- IX.3.1. Palaipsniui naikinti lengvatas žymėtam žemdirbių dyzelinui. Tai mažintų iškastinio kuro vartojimą, o surinktas (sukauptas) lėšas būtų galima nukreipti darbo jėgos apmokestinimui mažinti.
- IX.3.2. Inicijuoti žaliųjų investicinių fondų kūrimąsi. Gyventojai turėtų galimybę savanoriškai į juos skirti savo pensijoms kaupiamas lėšas ir investuoti papildomai. Šiems fondams turi būti teikiamos valstybinės garantijos, o fondų lėšos investuojamos į atsinaujinančios energijos gamybos objektus, žaliųjų technologijų gamybą.
- IX.3.3. Intensyvinti dalies lėšų, gautų iš apyvartinių taršos leidimų pardavimo, taip pat dalies ES paramos lėšų skyrimą gyventojų investicinėms išlaidoms už diegiamus atsinaujinančius energijos šaltinius kompensuoti.
- IX.3.4. Diegiant naujas technologijas siekti, kad kuo daugiau jų būtų pagaminta Lietuvoje. Taip mūsų valstybės energetikos sektorius sukurtų didesnę pridėtinę vertę nacionalinei ekonomikai: būtų sukurta daugiau darbo vietų, žmonės gautų didesnes pajamas.
- IX.3.5. Teikti valstybės garantijas lietuviškoms įmonėms, eksportuojančioms energetines technologijas į užsienį.
- IX.3.6. Įvertinti galimybes ilgalaikeje perspektyvoje reformuoti dabartinę mokesstinę sistemą pagal ekologinius kriterijus, kad būtų sukurtos aplinkai draugiškos gamybos ir vartojimo finansinės paskatos bei būtų sumažintas ekonomikos poveikis aplinkai. Pagrindinis žaliosios mokesčių sistemos pertvarkos elementas – gyventojų pajamų ir pan. apmokestinimo mažinimas, kartu įtvirtinant visą ekonomiką apimančią tiesioginį CO₂ mokestį, kuris pakeistų ir išplėstų kai kuriuos

kitus aplinkosauginius mokesčius. Tuo atsirastų stiprus, efektyvesnis už ribojimus ir draudimus, ekonominis ir kainų stimulus. Jis padėtų žymiai sumažinti šalies ekonomikos subjektų ir namų ūkių į atmosferą išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį.

X. SAUGI IR MAŽIAU TARŠI SUSISIEKIMO SISTEMA

Mūsų vizija – greita, patogi ir mažiausią galimą žalą aplinkai daranti susisiekimo sistema. Neigiamas susisiekimo sektoriaus poveikis žmogaus sveikatai (tarša, spūstys, triukšmas, nelaimingi atsitikimai) turi būti sumažintas iki žemiausio įmanomo lygio.

KAIP TAI PASIEKTI?

X.1. Elektrinį transportą darant prieinamesnį

- X.1.1. Elektromobiliams taikyti 0 proc. PVM tarifą. Hibridiniams automobiliams PVM tarifą sumažinti iki 9 proc.
- X.1.2. Iki 2030 m. valstybės ir savivaldybių įstaigų bei institucijų transporto parką pakeisti varomu atsinaujinančiais energijos ištekliais (biodegalais, biodujomis, atsinaujinančia elektra, vandeniliu).
- X.1.3. Naujos transporto priemonės viešajame sektoriuje gali būti įsigyjamos tik atsisakant senųjų ir privalo atitikti aukštus aplinkosauginius standartus. Tuo stabdytume nepagrįstą viešojo sektoriaus automobilių parko augimą.

X.2. Laikantis darnaus judumo principų

- X.2.1. Raginti savivaldybes miestų centrus palikti tik pėstiesiems ir dviratininkams. Nagrinėti galimybes pertvarkyti eismo sistemas taip, kad būtų suderintas ramaus eismo zonų veikimas ir pagrindinių eismo arterijų pralaidumas, taip užtikrinant efektyvius kuro naudojimo sąnaudas bei pėsčiųjų ir kitų eismo dalyvių saugumą.
- X.2.2. Užtikrinti, kad dviračių naudojimo infrastruktūros plėtra apimtų ne tik dviračių takų tiesimą, bet ir dviračių statymo vietų įrengimą. Plėtoti dviračių ir viešojo transporto jungties aikšteles (angl. Bike and Ride). Dviračių takai turi būti ne tik rekreaciniai, bet ir jungiantys gyvenamuosius miestų rajonus su rajonais, kuriuose yra daugiausia darbo vietų.
- X.2.3. Skatinti transporto priemonių (automobilių, dviračių, paspirtukų) dalijimosi platformų veikimą visuose miestuose.
- X.2.4. Radus privatų investuotoją ir nenaudojant valstybės lėšų, vystyti metropoliteno idėją Vilniuje.
- X.2.5. Įvesti aiškius motorinių ir nemotorinių transporto priemonių (keturračiai, el. paspirtukai, vandens transporto priemonės, pvz. baidarės, kanojos, vandenlentės ir pan.) naudojimo, įskaitant ir turizmo tikslais, reikalavimus, kad nebūtų daroma žala aplinkai.

X.3. Žalinant logistiką

- X.3.1. Skatinti keleivių ir krovinių pervežimą traukiniais.
- X.3.2. Sunkiasvores transporto priemones, vykdančias tarptautinius (tranzitinius) pervežimus, apmokestinti pagal iš tikrųjų nuvažiuotą atstumą (įvedant konkurencingą mokesčių tarifą). Tuo tikslu įgyvendinti infrastruktūrinį projektą, kuris leis vykdyti tokį apmokestinimą. Pagal galimybes nagrinėti privataus kapitalo pritraukimą tokiam projektui finansuoti. Surinktas lėšos būtų galima panaudoti keliams prižiūrėti, žvyrkeliams asfaltuoti.

- X.3.3. Ieškoti galimybių Lietuvoje plėtoti skystųjų biodegalų gamybos iš ne maistui ir pašarams auginamos žaliavos technologijas. Apriboti palmių aliejaus naudojimą biodegalams. Skystųjų degalų poreikis artimiausią dešimtmetį išliks jūrų, aviacijos, tolimojo transporto, žemės ūkio ir statybinės technikos srityse, todėl jų turime ieškoti mažiau taršių.

XI. KLIMATUI NEUTRALI IR GEROVĘ KURIANTI EKONOMIKA

Mūsų vizija – nuo iškastinio kuro nepriklausoma, uždaru ciklu veikianti (žiedinė) ekonomika. Pasisakome už ekologinės-socialinės rinkos modelį, kuriame užtikrinama pusiausvyra tarp ekonomikos vystymo, socialinio saugumo ir aplinkos apsaugos.

KAIP TAI PASIEKTI?

XI.1. Žalinant pramonę, prekybą ir viešąjį sektorių

- XI.1.1. Vyriausybės darbui ir ekonomikos plėtrai vertinti sukurti ir naudoti sintetinį gerovės (žaliąjį) indeksą. Jis apimtų tokius rodiklius kaip GINI koeficientas (gyventojų pajamų pasiskirstymas), valstybės skolos dinamika, užimtumas, švietimo kokybė, gyvenimo trukmė, CO₂ ir kitų teršalų išmetimas, biologinė įvairovė. Šalies ekonomikos išsivystymo lygio nebegalima matuoti vien BVP – šiandien jis nebeatspindi valstybės pažangos ir žmonių gerovės.
- XI.1.2. Populiarinti „atvirojo kodo“ programinės įrangos kūrimą ir naudojimą.
- XI.1.3. Plėsti žaliuosius viešuosius pirkimus.

XI.2. Padedant jaunam verslui, skatinant smulkias ir vidutines įmones

- XI.2.1. Verslo savininkų, įkūrusių pirmąjį verslą, įmones pirmus trejus metus atleisti nuo pelno mokesčio.
- XI.2.2. Skatinti steigti rizikos kapitalo fondus jaunimo verslumo iniciatyvoms finansuoti.
- XI.2.3. Sukurti naujo verslo steigimui skirtą valstybinę programą, sudarančią galimybes imti paskolas palankiomis, lengvatinėmis sąlygomis. Taip pasieksime, kad žmonių, dirbančių sau, būtų daugiau.
- XI.2.4. Naujai įsisteigusioms įmonėms užtikrinti kuo mažesnę administracinę naštą verslo ir mokesčių srityse, suteikti teisę į „mokesčių atostogas“. Taip palengvinsime verslo pradžią, taupysime jų laiko ir finansines sąnaudas.
- XI.2.5. Atlikti verslą prižiūrinčių institucijų funkcijų auditą, panaikinant funkcijų dubliavimąsi, nereikalingas procedūras, pasikartojančios informacijos rinkimą.
- XI.2.6. Skatinti kuo įvairesnes ir socialinių, ir aplinkosauginių tikslų siekiančias socialinio verslo formas.
- XI.2.7. Mažinti biurokratinę naštą verslui, griežtai laikantis taisyklės 1:2, t.y., norint įvesti naują biurokratinį apribojimą verslui, reikės panaikinti du esamus.

XI.3. Telkiant investicijas ir inovacijas

- XI.3.1. Numatyti 0 procentų mokesčių tarifą reinvestuojamam pelnui/kapitalui. Tuo sulysinsime Lietuvos verslo sąlygas su kaimyninių valstybių, pagreitinsime pramonės modernizavimą.
- XI.3.2. Vienodai skatinti tiek lietuviško kapitalo, tiek užsienio investicijas. Plėsti valstybės įstaigos „Investuok Lietuvoje“ veiklą, nukreipiant dėmesį ne vien į užsienio, bet ir vietinius investuotojus.

- XI.3.3. Koordinuoti investicijas skatinančių ir pritraukiančių institucijų veiklą bei sukurti jų priežiūros sistemą.
- XI.3.4. Skatinti mokslui imlaus verslo formas: startuolius, „pumpurines“ bendroves, klasterizaciją, MTEP potencialo koncentraciją ir inovacijas tradiciniame versle. Tai prisidėtų prie palankesnių sąlygų pritraukti mokslui imlų verslą iš užsienio.
- XI.3.5. Išplėsti pelno mokesčio lengvatas, taikant jas ne tik MTEP, bet ir kitoms inovacijų rūšims, taip pat ir netechnologinėms inovacijoms. Taip paskatinsime privačias investicijas į inovacijų kūrimą ir diegimą.
- XI.3.6. Atlikti studiją dėl galimybės suteikti laisvosios ekonominės zonos (LEZ) statusą pramoninės plėtros potencialą turintiems Lietuvos regionams ar jungtinėms kelių savivaldybių teritorijoms.
- XI.3.7. Centralizuoti valstybės viešuosius pirkimus, viešųjų pirkimų sistemą panaudoti strateginiams Lietuvos ūkio ir socialinės raidos tikslams siekti, teikiant pirmenybę ekologiškiems produktams, vietiniams ištekliams ir pan.

XII. SAŽININGA MOKESČIŲ POLITIKA

Mūsų vizija – sąžininga, aplinkai, žmonių sveikatai ir mažesnes pajamas gaunantiems piliečiams palankesnė mokesčių politika, mokesčių sistemos pertvarkymas pagal ekologinius kriterijus, kuriant aplinkai draugiškesnės gamybos ir vartojimo, aplinkos taršos mažinimo finansines paskatas.

KAIP TAI PASIEKTI?

XII.1. Taikant mokesčių progresyvumą

- XII.1.1. Įtvirtinti gyventojų pajamų mokesčių progresyvumą – ne didinant mokesčius gaunantiems didesnes pajamas, o mažinant mokesčius gaunantiems mažas pajamas.
- XII.1.2. Minimaliai mėnesinei algai (MMA) taikyti neapmokestinamųjų pajamų dydį (NPD). Abu dydžius susieti su ekonomikos augimo rodikliais.
- XII.1.3. Nustatyti valstybinio socialinio draudimo (Sodros) įmokų ribas. Taip sumažinsime darbo jėgos apmokestinimą.
- XII.1.4. Įvykdyti atlyginimų biudžetinėse organizacijose, taip pat bazinės ir Sodros pensijų skaičiavimo reformą, atitinkama formule pririšant prie biudžeto pajamų. Seimo narių, aukščiausių šalies vadovų ir biudžetinių įstaigų vadovų atlyginimus susieti su vidutiniu atlyginimu šalyje.

XII.2. Koreguojant mokesčių bazę ir didinant skaidrumą

- XII.2.1. Sumažinti PVM dydį nuo dabar taikomo 21 proc. iki 18 proc.
- XII.2.2. Palaipsniui įvesti visuotinį turto ir pajamų deklaravimą.
- XII.2.3. Ekologiškai produkcijai taikyti lengvatinį 9 proc. PVM tarifą, prieš tai tiksliai ir aiškiai teisiškai reglamentuojant „ekologiško produkto“, įskaitant sudėtį, įpakavimą ir logistikos grandinę, sąvoką bei kriterijus.
- XII.2.4. Numatyti dalies GPM grąžinimą gyventojams, besinaudojantiems fizinio lavinimo paslaugomis (sporto treniruotės, baseinai, kt.)
- XII.2.5. Palaipsniui mažinti PVM lengvatą šilumos energijai, nustatant kompensavimo mechanizmą socialiai pažeidžiamiems gyventojams ir skiriant daugiau paramos lėšų daugiabučių namų renovacijai ir atsinaujinantiems energijos ištekliams.

- XII.2.6. Sąžiningai apmokestinti globaliai veikiančias elektroninio verslo įmones. Sureguliuoti internetu vykdomo prekybinio, finansinio, konsultacinio ir kitokio pobūdžio verslą, tuo siekiant teisingo mokesčio indėlio į valstybės biudžetą.

XIII. NUOSEKLI UŽSIENIO POLITIKA

Mūsų vizija – atvira ir racionali užsienio politika. Europos Sąjungos vienybė pastaruoju metu patiria daugybę iššūkių: Brexitas, ekonominę krizę sukėlusį COVID-19 pandemija, stiprėjantys euroskeptiški judėjimai valstybėse narėse. Esame įsitikinę, kad ES turi išlikti vieninga ir solidari. Tapusi ES ir NATO nare, Lietuva susikūrė palankias ekonomės raidos sąlygas ir įgijo tikrą galimybę pasipriešinti išorinėms grėsmėms. Taip pat tapo lengviau nei pavieniui spręsti tarpvalstybinius santykius bei vidines iš socialinės atskirties kylančias problemas. Todėl Lietuva turėtų tęsti eurointegracinę politiką, išlikti aktyvia ir iniciatyvia Europos bendrijos nare, vykdančia priimtus tarptautinius įsipareigojimus.

KAIP TAI PASIEKTI?

XIII.1. Tęsiant eurointegracinę politiką, vykdam tarptautinius įsipareigojimus

- XIII.1.1. Lietuva turi būti aktyvi ir iniciatyvi Europos Sąjungos narė, sprendžianti klausimus, kurie svarbūs ir Lietuvai, ir visai Europos Sąjungai, vykdam priimtus įsipareigojimus ir kitose tarptautinėse organizacijose.
- XIII.1.2. Aktyvinti diskusijas dėl ES stiprinimo ir ateities.
- XIII.1.3. Aktyviai organizuoti ES narių paramą, užkertant kelią Astravo AE antrojo bloko statybai.
- XIII.1.4. NATO reikmėms leisti ne mažiau kaip 2 proc. BVP.
- XIII.1.5. Siekti, kad NATO karinės pajėgos būtų nuolat dislokuotos Lietuvoje.
- XIII.1.6. Laikantis Lietuvos priimtų įsipareigojimų, iki 2030 m. pasiekti, kad 0,33 proc. nuo BVP būtų skiriama oficialiajai paramai vystymuisi (OPV). Įgyvendinant OPV, plėsti vystomojo bendradarbiavimo (VB) veikėjų Lietuvoje tinklą, įtraukiant savivaldybes, verslo atstovus, pilietinės visuomenės organizacijas. Plėsti Lietuvos vykdomo vystomojo bendradarbiavimo (VB) tematinį spektrą, įvertinant, kur valstybės partnerės yra pažeidžiamiausios. Imtis lyderystės temose, kur Lietuva demonstruoja pasiektus geresnius nei vidutiniai rezultatus (pvz., atsinaujinančios energetikos ar energinio efektyvumo). Siekti, kad dalyvavimas vystomojo bendradarbiavimo schemose stiprintų Lietuvos tarptautinį prestižą ir atneštų konkrečią ekonominę naudą Lietuvos gamintojams ir eksportuotojams.

XIII.2. Stiprinant partnerystes

- XIII.2.1. Palaikyti ir stiprinti Europos Sąjungos ir JAV partnerystę, įtvirtintą Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės sutartyje, tačiau niekada nesutikti, kad ekonominiai ryšiai būtų gerinami aplinkosaugos, maisto saugos, piliečių teisių sąskaita.
- XIII.2.2. Per pastaruosius dešimt metų iš konkrečių proginių virto ryšiai tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos. Būtina atnaujinti Baltijos asamblėjos ir tarpvyriausybinių struktūrų veiklą.
- XIII.2.3. Atlikti Lietuvos ir Lenkijos santykių politinį, ekonominį, kultūrinį auditą ir jo pagrindu numatyti tolimesnių santykių programą.

- XIII.2.4. Rusijos atžvilgiu laikytis bendros ES politikos, o nuomonėms išsiskyrus ir nesugebant priimti bendro sprendimo, elgtis neutraliai. Tuo pat metu palaikyti pragmatinius santykius su Rusija ir atskirais jos regionais, tačiau ne žmogaus teisių pažeidimų sąskaita.
- XIII.2.5. Palaikyti pragmatinius santykius su Baltarusija, tačiau tik tuo atveju, jei šalyje gerbiamos žmogaus teisės. LR Seime sukurti tarpparlamentinę ryšių su Baltarusija grupę. Pagal išgales teikti paramą Baltarusijos žmonėms ir abiejų valstybių verslo kontaktams.
- XIII.2.6. Remti Ukrainos, Sakartvelo ir Moldovos euroatlantinės integracijos siekius ir vykdomas reformas.
- XIII.2.7. Didinti Seimo užsienio reikalų komiteto (URK) ir Seimo pirmininko vaidmenį užsienio politikos formavime, kad URK taptų Užsienio reikalų ministeriją (URM) kontroliuojančia institucija. Lietuvos žmonės jau seniai pamiršo, kuo konkrečiai užsiima URM: ko siekia, kokie laimėjimai, kaip organizuojama ambasadų užsienyje veikla ir t.t. Institucijų bendradarbiavimas bei komunikavimas turi pasikeisti ir atspindėti parlamentinės valstybės sąrangą.
- XIII.2.8. Stiprinti ekonominę „žvalgybą“, t.y. aktyviai ieškoti naujų rinkų Lietuvos verslui. Svarbu atlikti solidų ir objektyvų Lietuvos verslininkų interesų tyrimą ir remiantis jo išvadomis organizuoti santykius su ne ES valstybėmis, skirti konkrečias užduotis Lietuvos diplomatom.